ЁШ ЛЕНИНЧИ

Ўзбекистон комсомол-ёшлари рўзномаси

1991 йил 12 март Сешанба

№ 40 (13.726).

Баҳоси: Обуначига — 6 тийин. Сотувга — 10 тийин.

• АССАЛОМУ АЛАЙКУМ, АЗИЗ МУШТАРИЙ! السلام عليكم، عزيز موشتری!

И. КАРИМОВ, Ўзбекистон Президенти, республика Компартияси Марказий Комитетининг биринчи котиби:

«Бизни капитализмдан сакраб ўтишга ўргатишган»

— Ислом Абдуғаниевич, сизнинг республикангизни баъзан «коммунистик қўриқхона» деб аташади. Ўзбекистонга берилган бундай баҳо қанчалик ҳаққоний ва унга сизнинг муносабатингиз?

— Биз коммунистик дунёқарашларнинг таянчи эканлигимиз, фикрлашимизда консерватизм ҳукмронлиги хусусида жуда кўп гапиришяпти. Минтақанинг тарихини билгандан кейингина вазиятга тўғри баҳо бериш мумкин. Совет ҳокимиятининг ҳамма йиллари Ўзбекистон моҳият эътибори билан ўз давлатига эга бўлмаган. Зеро, биз капиталистик мамлакатлари босқичини четлаб социализмга ўтганимизни, ҳамма жойда рўкач қилиб келишди. Аслида олганда унинг энг даҳшатли қиёфасини намоён қилишди. Ваҳоланки, бошқалардагига қараганда ёмон бўлмаган ҳақиқий социализм қурганлигимизга ишонтирмоқчи бўлишди. Бунинг устига, тараққиётнинг нокапиталистик йўлини танлаган мамлакатларга вакиллар таклиф этиб, бизнинг таж-рибамиз мисолида уларни ҳам капитализмдан сакраб ўтишга ўргатиш саъй-ҳаракатлари бўлди. Энди қарасак, ҳаммаси вақшийна бир нарса экан...

Ҳачонлардир Ўзбекистон мамлакатнинг пахта мустақиллигини таъминлаши зарур, деган фикр кўндаланг бўлиб қолди. Оқ олтин ниҳоятда шафқатсиз усуллар билан кўпга киритила бошланди. Бу йўлга ўтмаганларни четлатишди ва йўқотишди, уларнинг ўрнига «Етиб оламиз ва ўтиб кетамиз», «Беш йилликни икки йилда ўрнилатамиз» дея нотавоқорона кўл ковуштириб турадиганлар танланадилар. Фақат деразага тоқчаларию томларга пахта экилмади, холос. Биз пахта мустақиллигини таъминладик. Ўзимиз эса қарам иқтисодиётга эга бўлиб қолдик. Ҳамма нарса бир мақсадга: пахтага хизмат қурсатиш учун яратилаверди. Мана энди бизда товарлар етишмаяпти, ҳаммадан ортиқроғини четдан олиб келаяпмиз.

«Таянч» масаласига тўхталадиган бўлсак... ҳаммаси бемаънилик. Бизнинг ўлкамиз жуда қадимий маданиятга эга, у башариятга улуғ олимлар, мутафаккирлар, файласуфларни етказиб берган. Ана шундай тарихга соҳиб бўлган мамлакат, айтганча уни бугунлай йўққа чиқармоқчи бўлишган, консерватив кучлар марказига айланиши мумкин эмас.

— Сиз ғоят ноxуш манзарани тасвирлаб бердингиз. Ана шундай вазиятдан чиқиш йўли борми? Сизнингча, бундай йўл қанақа бўлиши мумкин?

— Ҳаққоний таҳлил этмай, ишлар аҳволини тўғри белгилаб олмай туриб вазиятдан чиқишнинг аниқ йўлини топиб бўлмайди. Биз худди шу йўлдан бораяпмиз. Ҳозирги кунда Ўзбекистоннинг миллий даромади, аҳолининг турмуш даражаси мамлакатда энг паст ўринлардан бирида, деб баҳолланади. Айни пайтда Ўзбекистон — жуда бой республика. Бизда ҳамма нарса бор. Биринчи томондан,

(Давоми 2-бетда).

Ғамхўрлик намунаси

Келажакни ўйласак агар...

Тошкентдаги 2-ҳукумат шифохонаси ўрнида Ўзбекистонда энг йирик замонавий «Оналик ва болалик» маркази ташкил этилди.

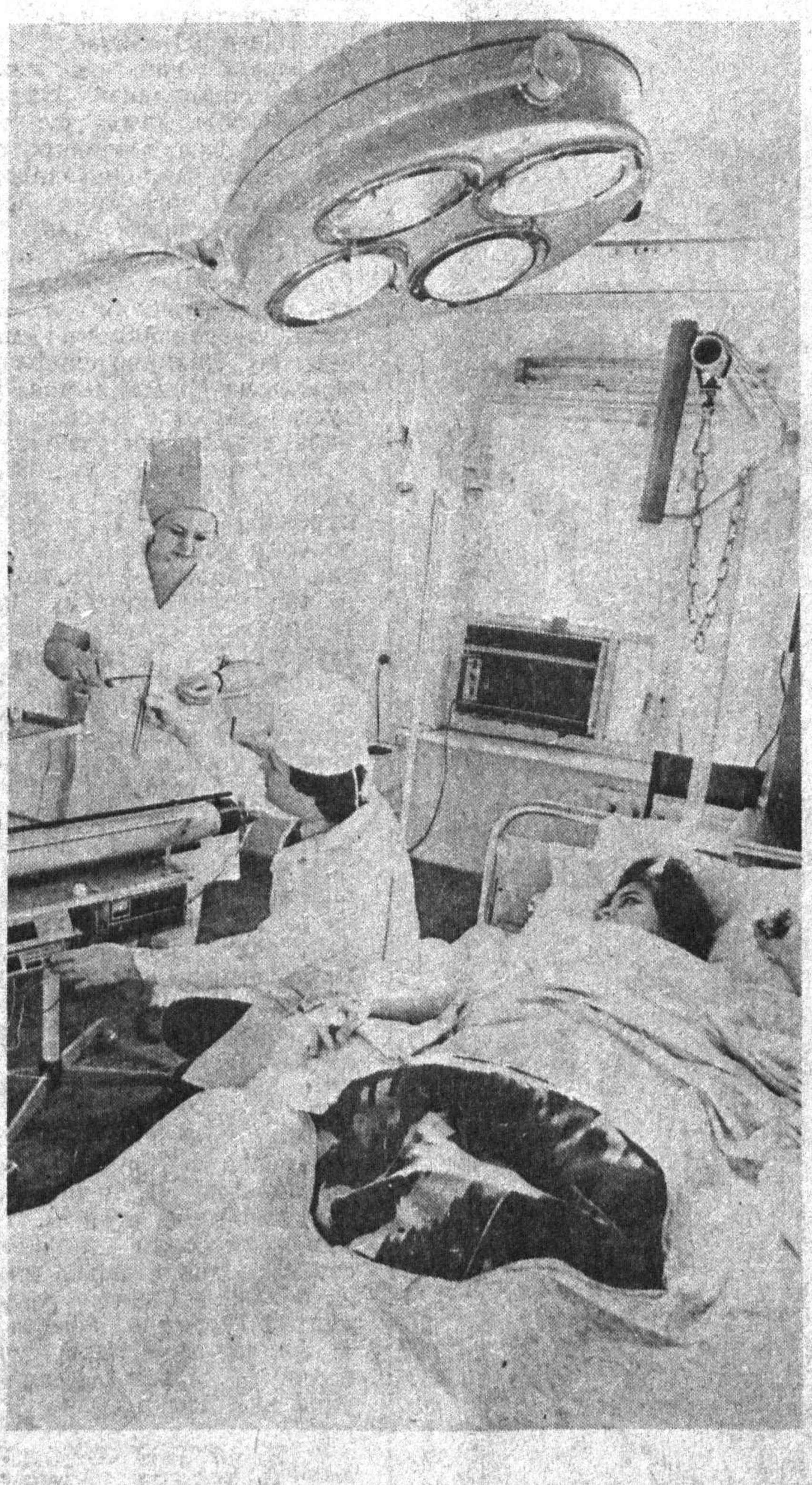

Бу шифохонанинг шуҳрати жумҳуриятимизга ёйилганди. Энг казо-казолар ва уларнинг оилалари шу ерда даволанарди. Юрак хасталиги, буйрак, жигар, ўпка шамоллаши касалликлари белгиланган муддатда шифо топарди, жарроҳлик ишлари ҳам аъло даражада бажариларди. Бунинг учун шифохонада зарур ва камёб дори-дармонлар, энг замонавий тиббиёт ускуналари муҳайё эди.

Беморлар гўзал ва дарахтзор боғ кўйнида сайр қилишар, шинам сўриларга ўтириб суҳбатлашиб, ҳордиқ чиқаришарди. Аслида социалистик жамият учун кўзда тутилган намунали шифохона шу эди. Бошқаларни эса айтишга одамнинг тили бормайди. Биз касалликни даволаш у ёқда турсин, ҳали ҳам унинг олдини олиш ҳақида чуқур ўйламаяпмиз.

Атрофга қаранг. Бир йигит умри ичида жуда кўп нарсаларни йўқотдик. Шаффоф сувли ариқ ва зовурлардан асар ҳам қолмади, машиналар тутунидан, турли корхоналар чиқиндиларидан атроф-муҳит чидаб бўлмас даражада булғанмоқда. Биринчи навбатда ана шу хатоликлар тўғриланса, балки анчамунча касалликларнинг олди олинган бўлармиди.

Ўтган ишга саловат, дейдилар. Энди халқ саломатлигини ўйлайдиган вақт келди. Халқнинг сабр косаси тўлди. У энди бўлар-бўлмас ваъдаларга ишонмайди. «Болалар — келажагимиз!», «Ҳамма яхши нарсалар — болаларга!» деган шиорларнинг қуруқ сўздан иборат бўлиб қолганлигини энди ҳамма билади.

...Жумҳуриятимизда оналик ва болаликни асраш ҳамда унинг келажаги ҳақида гамхўрлик қилиш борасида анчагина тадбирлар амалга оширила бошланди. Мактаб ўқувчилари учун бепул овқатлар, аълочиларга стипендия берилмоқда, ҳатто энг истеъдодлиларини хорижга ўқишга юбориш мўлжалланмоқда.

Ўтган йилнинг охирида жумҳурият ҳукумати депутатларнинг наказига биноан Тошкентдаги 2-ҳукумат шифохонасини тугатиб, унинг ўрнига оналар ва болалар соғлигини тиклаш марказини ташкил этиш тўғрисидаги қарор чиқарди. Бугунги кунда бу замонавий шифохонада кўплаб болалар ва аёллар даво топмоқдалар.

* * *

СУРАТЛАРДА: лазер терапия бўлимида касалликни даволашда энг замонавий ва самарали усуллар кенг қўлланилмоқда. Сиз суратда кўриб турган анестезиолог ва реанимация бўлими мудири Владимир Заварин ва ҳамшира Зоя Карпова беморни лазер нури билан даволамоқда.

Болалар бўлими мудири, олий даражали врач Алина Евгеньевна Пустовалова 28 йилдирки, ўғил ва қизларни даволайди. У болаларга ўз онасидай ғамхўрлик қилади. Сиз пастдаги суратда уни болалар билан суҳбатлашаётган пайтини кўриб турибсиз.

(Давоми 2-бетда).

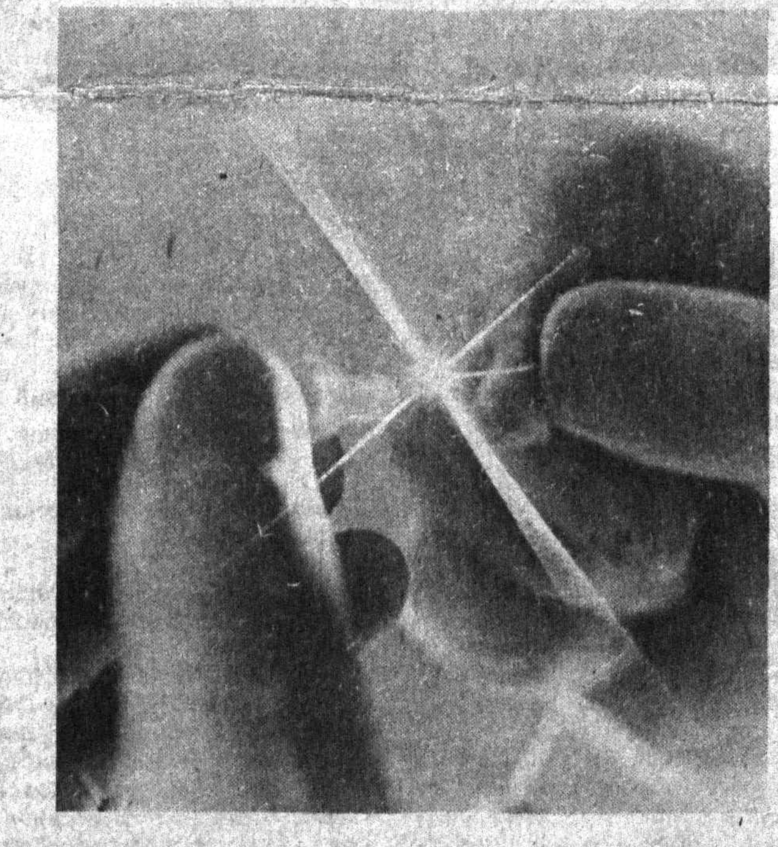

Рағбатдан руҳланиб

Ўрта Осиё темир йўлининг Тошкент тепловоз депосида 29 миллат ва элат вакилларини бирлаштирган 2 минг кишилик жамоа бир оила фарзандларидек меҳнат қилади. Ўзаро аҳиллик ва дўстона муносабатлар туфайли бу ерда режа ва топшириқлар ортиғи билан уддаланиб келмоқда. Хусусан, биргина 1990 йил давомида корхона темирйўлчилари халқ хўжалиги юкларини ҳамда йўловчилар ташиш топшириғини 129,3 фоизга уддалашган эди. Тепловоз ва электровоз ҳайдовчиларининг тежамкорлиги натижасида режадаги 600 ўрнига 3838 тонна ёнилғи, шунингдек, 116 минг киловатт-соат электр қуввати тежаб қолинди. Ҳабибулла Исамуҳамедов, Евгений Горобинский, Василий Паламарчук, Фирзин Зияветдинов, Қарсибек Ҳасанов сингари ҳайдовчилар ва уларнинг Г. Умаров, А. Перчаткин, С. Хоснулин, . Ортиқов, С. Исмоилов сингари ёрдамчиларининг ибрати туфайли шунга муваффақ бўлинди.

Бундан ташқари йил давомида режадагидан ташқари 6816 минг тонна халқ хўжалиги юклари манзилларга етказиб берилди. Депода юкларни ташиш билан бирга турли хилдаги тепловозларни таъмирлаш ишлари ҳам амалга оширилади. Бунда илғор таъмирловчи ёшлардан А. Инчин, Р. Олимов, Г. Салосин, Р. Ҳасанов, Ҳ. Азимов сингари йигитлар бошқаларга намуна кўрсатмоқдалар.

Яқинда депомизда қувончли воқеа юз берди. 1990 йилги самарали меҳнатлари учун жамоамиз мамлакат Темир йўл вазирлиги ҳамда тармоқ ходимлари Бутуниттифоқ касаба уюшмалари Марказий Қўмитасининг кўчма Қизил байроғига сазовор бўлган эди. Депо меҳнат аҳлига ана шу мукофот тантанали вазиятда топширилди. Бундай рағбатдан руҳланган меҳнатчиларимиз ўзларининг янада унумли меҳнатлари билан ютуқларини бойитишга аҳд қилдилар.

А. ҒОИИБНАЗАРОВ,
депо комсомол қўмитаси котиби.

17 март—умумхалқ референдуми куни

БИРЛАШГАН ЎЗАР

Муштарийларимиздан таҳририятимизга референдум юзасидан фикр-мулоҳазалар битилган кўпдан-кўп мактублар узлуксиз келиб турибди. Уларда билдирилаётган фикрлар турли-туман. Шунингдек, Иттифоқни сақлаб қолиш зарурлигини ёқловчи хатлар ҳам оз эмас.

Маълумки, 17 март куни бутун мамлакатимиз халқлари билан бирга жумҳуриятимиз фуқаролари, қолаверса,, барча ёшлари Шўро Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқининг тақдирини ҳал этадиган референдумда қатнашадилар. Улар Иттифоқни тенг ҳуқуқли Шўро Социалистик Жумҳуриятлари Иттифоқини янгиланган федерацияси тарзида сақлаб қолиш керакми ёки йўқми, деган саволга жавоб қайтарадилар. Давлатимизнинг кўп йиллик тарихида ҳеч қайси авлод олдига мана шундай қийин савол қўйилгани йўқ эди. Шунинг учун жумҳуриятимизнинг ҳар бир фуқароси келажак масъулиятини бўйнига олган ҳолда икки йўлдан бирини танлаши зарур.

Биз Марғилон бадиий тикувчилик фабрикаси ёшлари умумий комсомол йиғилишида ягона Иттифоқни сақлаб қолиш учун овоз беришга қарор қилдик. Ахир халқимизда «Бирлашган ўзар, бирлашмаган тўзар» — деган нақл бор. Агар биз ССР Иттифоқи таркибида мустақил Ўзбекистон учун овоз берсак адашмаган бўламиз.

Аҳаджон ЙЎЛДОШЕВ,
фабрика комсомол қўмитасининг котиби.

Шу сонга хабар

Референдумни қаршилаб

Мамлакатимиз тақдири тўғрисида СССР референдумини ўтказиш — кейинги вақтдаги энг муҳим сиёсий воқеадир. 17 март куни Ўзбекистон халқлари ўз хоҳиш-иродаларини билдирадилар, лекин ҳозирнинг ўзидаёқ жумҳурият жамоатчилигининг деярли бари якдиллик билан «Янгиланган Иттифоқ бўлади!» дейишига ишониш мумкин.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасида бўлиб ўтган референдумга тайёргарликка бағишланган кенгашда шу тўғрида гапирилди. Кенгашда Ўзбекистон Компартияси Марказий Қўмитасининг иккинчи котиби А. С. Ефимов ахборот берди.

Мукофотлар муборак!

Биз илгари Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси бошқаруви котибиятининг навбатдаги йиғилишида 1989 йил учун бир гуруҳ адибларга йиллик мукофотлар берилганлигини хабар қилган эдик.

Ўша котибият йиғилишида 1990 йил учун ҳам яратилган энг яхши асарлар муаллифларига жумҳурият Ёзувчилар уюшмасининг мукофотлари: «7-«А»да қайта қуриш» асари учун болалар адиби **Эркин МАЛИКОВ**га, «Ҳумо» шеърий тўплами учун **Абдували ҚУТБИДДИНОВ**га, «Баргизув» шеърий тўплами учун **Фароғат КАМОЛОВА**га, «Қодирийнинг сўнгги кунлари» асари учун **Ҳабибулла ҚОДИРИЙ**га (марҳум), «Юсуф ва Зулайҳо» драматик асари учун **Рамз БОБОЖОН**га, «Ойбек ва Зарифа» рисоласи ҳамда рўзномамизда эълон қилинган «Аждаҳо комида» мақолалар туркуми учун **Наим КАРИМОВ**га берилди.

Биз юксак мукофотга сазовор бўлган адибларимизни чин дилдан қутлаймиз ва халқимиз, ёш авлод учун янада баркамол асарлар яратадилар, деб ишонч билдирамиз.

Иттифоқ шартномаси лойиҳаси эълон қилинди

● Бугун жумҳурият матбуотида суверен жумҳуриятларнинг иттифоқи тўғрисида шартноманинг лойиҳаси эълон қилинди. Унда жумладан шундай дейилади: «Шартномада қатнашувчи суверен давлатлар, ўз халқларининг Иттифоқни янгилашга бўлган хоҳиш-иродасини ифодалаб;

миллатлар ва халқларнинг ўз тақдирини ўзи белгилаш ҳуқуқини тан олиб;

Жумҳуриятларнинг давлат суверенитети тўғрисида эълон қилган декларацияларига амал қилиб;

тарихий тақдирларнинг яқинлигини эътиборга олиб, тенг ҳуқуқли ҳамкорликни таъминлаш орқали дўстлик ва иноқликда яшаш муддаоси билан;

ҳар бир шахсни бир томонлама камол топтириш ҳамда унинг ҳуқуқлари ва эркинликларига пишиқ-пухта кафолатлар берилишини таъминлаб;

халқларнинг моддий фаровонлиги ва маънавий камолоти, миллий маданиятларнинг бир-бирини бойитиши, ялпи хавфсизликни таъминлаш тўғрисида ғамхўрлик қилиб;

ўтмишдан сабоқлар чиқариб олиб ҳамда мамлакат турмушидаги ва бутун дунёдаги ўзгаришларни инобатга олиб;

ССР Иттифоқидаги ўз муносабатларини янги негизларда қуришга қарор қилдилар».

(Иттифоқ шартномаси лойиҳаси ҳақидаги фикр-мулоҳазаларингизни бизга ёзиб юборинг).

Жумҳурият муаллимларининг баҳси

Бугун Тошкентда «1991 йилнинг энг яхши ўқитувчиси» совринии учун мусобақалар бошланади.

Кўрик танлов Ўзбекистонда илк маротаба ўтказилмоқда. Жумҳурият кўригининг финал босқичида иштирок этиш ҳуқуқини олган 13 нафар ўқитувчи мактаб, ноҳия, шаҳар ва вилоятларда ўтказилган беллашувларда ғолиб деб топилган. Тан олиш керак, якуний босқич иштирокчилари илғор педагогик тажрибага эга, изланувчан, ижодкор муаллимлардир.

Беллашув бир ҳафта давом этади. Мусобақаларда ҳакамлик қилиш учун олимлар, тажрибали мутахассислар ва илғор ўқитувчилар жалб қилинган. Уларга СССР халқ ўқитувчиси Марям Ёқубова раислик қилади.

Жумҳуриятнинг 1991 йилдаги энг яхши ўқитувчиси кўрик танловига ҳомийлик қилиш нияти билан қатор ташкилотлар ташкилий қўмитага мурожаат қилмоқдалар. Улардан Чкалов номли Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси финал иштирокчилари учун махсус совринлар таъсис этди. «Фотон» бирлашмаси ҳам ўз совғалари билан келиш ниятида. Танловни ўтказишда жумҳурият комсомоли Марказий Қўмитаси, фан ва халқ таълими ходимлари касаба уюшмаси Ўзбекистон педагогика жамияти яқиндан иштирок этмоқдалар.

Шуни айтиш жоизки, кўрик танлов ғолиби Иттифоқ ўқитувчилари финал босқичига йўлланма олади.

Р. АЛИМОВ.

Мушоира этади давом

19 март куни кечқурун соат 18.00 да Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси Ҳамид Олимжон номидаги Адабиётчилар уйида таниқли шоирлар Асқад Мухтор, Шукрулло, Эркин Воҳидов, Абдулла Орипов, Ойдин Ҳожиева, Йўлдош Эшбек, Усмон Азим, Мирзо Кенжабек ва бошқалар иштирокида «Наврўз мушоираси» ўтказилади. Мушоирани шоир Омон Матжон олиб боради.

«Наврўз мушоирасиға марҳамат, азиз дўстлар!

Эшитдингизми, ўқидингизми?

● БИРЛАШГАН Араб амирликларининг Абу-Даби шаҳрида бўлиб ўтган халқаро ёйма бозорда иштирок этиш натижасида «Совпластитал» Совет — Италия қўшма корхонаси 100 минг долларликдан кўпроқ шартнома тузди. Арабистон компанияларидан бири «Совпластитал»да ишлаб чиқарилаётган халқ истеъмол молларининг деярли барча турларини олиш тўғрисида шартнома тузиб, Шўро маҳсулотини ўзи синаб кўришга қарор қилди. Амалий фаолликнинг шарққа кўчиши тошкентлик ишлаб чиқарувчилар учун янги бозорни ўзлаштиришда кенг имкониятлар очиб бермоқда.

● ТОШКЕНТДАГИ «Статус» ёшлар фан-техника ижодиёти марказининг мутахассислари пойтахт вилоятидаги бир неча хўжаликларнинг меҳнаткашларини кўпгина ташвишлардан халос этдилар. Улар меҳнаткашларга қуритилган доривор гиёҳларни майдалаш учун мўлжалланган ускуналар ўрнатиб бердилар. Қўл меҳнатининг ўрнини техника эгаллади, у ишларни тўла автоматлаштиришни ҳамда технология жараёнга риоя этилишини таъминлайди.

● НАВОИЙДА кучли телеретранслятор ўрнатилди. Энди шаҳар ва атроф ноҳияларнинг аҳолиси жумҳурият телевидениесининг биринчи программасини бемалол томоша қилиш имконига эга бўлдилар. Ретранслятор сигналларини Самарқанд вилоятидан қабул қилади.

● СССР Олий Кенгаши СССР Президентининг тақдимномасини кўриб чиқиб В. В. Геращенкони СССР Давлат банкининг раиси этиб тайинлаш тўғрисида қарор қабул қилди. Ўртоқ В. Н. Кулаков унинг биринчи ўринбосари бўлди.

● МАМЛАКАТ ёзувчилари апрель ойидан бошлаб ойига 100 сўмдан моддий ёрдам оладилар. СССР Ёзувчилар уюшмасининг ноширлик фаолияти ҳисобидан маблағ ажратилмоқда. Ижодий уюшма бошқарувининг котибияти шундай қарор қабул қилди.

Мазкур қарор адибларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишга қаратилган. Ёзувчилар уюшмаси аъзоларининг моддий аҳволи ёмонлашмоқда. Озиқ-овқат маҳсулотлари, кундалик эҳтиёж моллари нархи, маиший хизмат, транспорт нархи кўтарилганлиги сабабли уларнинг турмуш даражаси анча пасайиб кетди. Бу жараёнга қоғоз, полиграфия хизмати, нашрларни тарқатиш нархи қимматлашгани ҳам таъсир қилмоқда.

● ГУРЖИСТОН жумҳурияти олимлари безгак чивинига қарши курашнинг биологик усулини таклиф қилдилар. Ҳар қандай касалликни даволовчи энг яхши табиб — табиат. Унинг хазинасидан тиббий паразитология ва тропик табобат илмий текшириш илмгоҳининг мутахассислари ўзига хос восита топдилар. Бир вақтлар Америка қитъасидан олиб келинган миттигина гамбузия балиғи шундай восита бўлиб чиқди. Чивин тухуми бу балиқ учун энг тотли таомдир. Турғун сувда жуда зич ўсадиган сув ўтлари туфайли гамбузия яшай олмаётганини кўрган зоологлар сув ҳавзаларига Амур дўнгпешана балиқларини қўйиб юбордилар. Бу балиқлар сув ўтларини еб кун кўради. Шу тариқа муаммони ҳал қилишга муваффақ бўлинди. Бунинг устига кутилмаганда бошқа фойда ҳам чиқиб қолди. Жумҳурият аҳолиси безгак чивинидан ишончли муҳофаза қилинди ва уларнинг дастурхонидан балиқ аримайдиган бўлди.

Шу сонга хабар

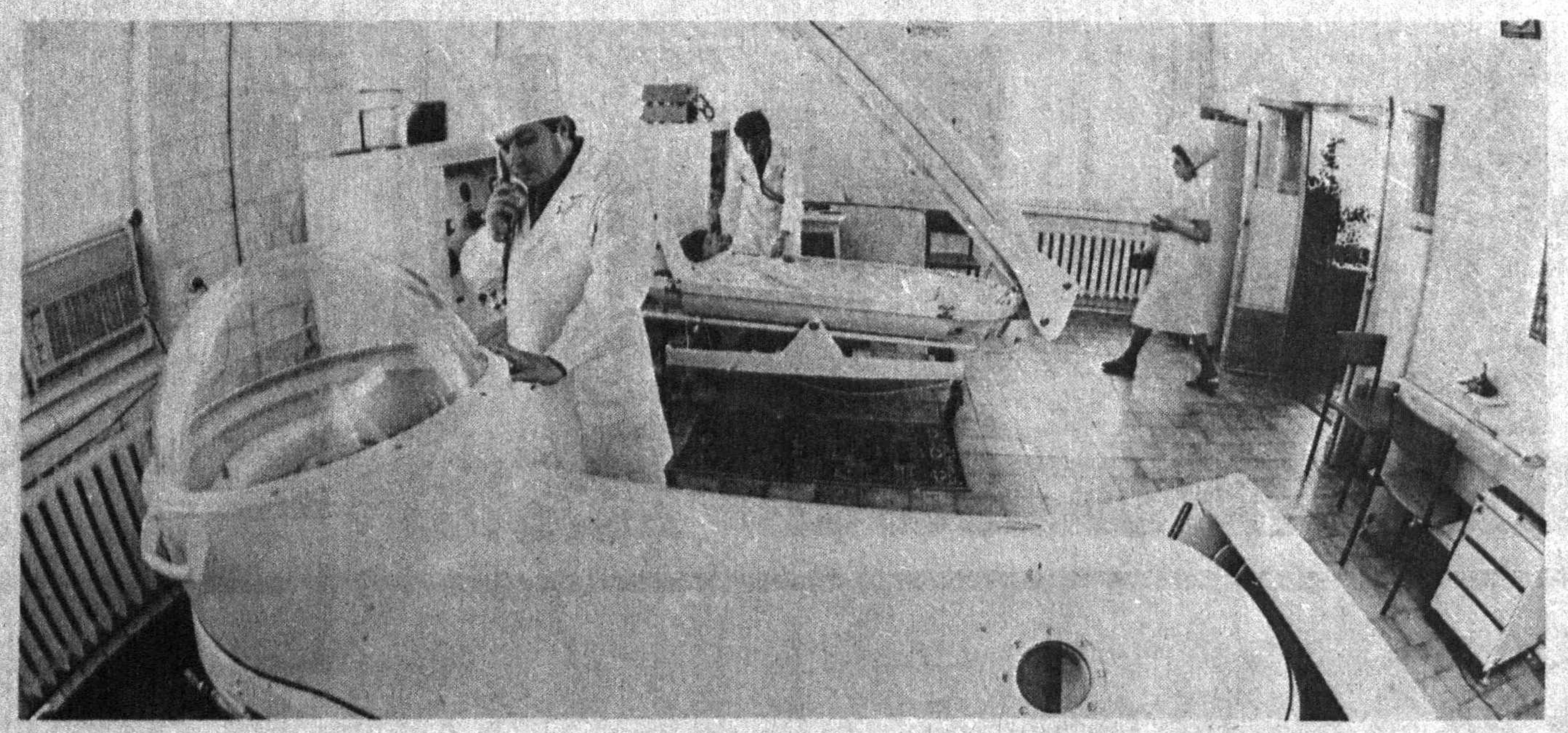

Келажакни ўйласак агар...

(Боши 1-бетда).

Шифо маркази 400 ўринли бўлиб, шундан 120 таси болаларга мўлжалланган. Эндиликда касалликни аниқлаш ва даволашга мўлжалланган тиббиёт ускуналари, 2-3 беморга мўлжалланган шинам хоналар, озода заллар, чўмилиш ҳавзалари, овқатланиш хоналари, ранг-баранг гуллар... Эндиликда ҳамма-ҳаммаси оддий бемор аёллар ва болалар ихтиёрида. Ҳар бир беморнинг еб-ичиши учун кунига 2,5 сўм ажратилмоқда. Бу эса оддий шаҳар касалхоналарига қараганча анча юқори. Уларга 100дан ортиқ юқори малакали шифокорлар хизмат кўрсатишмоқда.

Она соғ бўлса, бола соғлом бўлади. Боланинг кўзида бир томчи ёш кўринса, онанинг дили вайрон. Уларни ўйлайдиган, улар ҳақида қайғурадиган ва ғамхўрлик қиладиган ҳукуматнинг келажаги порлоқ.

Она ва бола ҳақида бир кунмас, йил бўйи ўйлаш керак. Ҳали ҳам жумҳуриятимизнинг кўпгина қишлоқларида болалар врачлари етишмайди. «тез ёрдам» машиналари кам, борларининг ҳам кўплари носоз. Соғлиқни сақлаш шоҳобчаларига берилган юзлаб янги «Москвич» тез ёрдам машиналари кўп жойларда беморларга эмас, бош врачлар ва уларнинг ўринбосарларига хизмат кўрсатмоқда. Бу ҳақда одамлар ошкора тўғри фикр билдиришмоқда.

Халқнинг келажагини ўйлайман, десанг, оналар ва болаларга ғамхўрлик қил, деган донолар. Шундай шифохоналар, марказлар биринчи навбатда қуриётган Оролбўйи вилоятларида, қолаверса жумҳуриятимизнинг барча ҳудудларида бўлса кўнгилдагидек бўларди. Афсуски, бу кенг кўламли ишларни уддалаш учун маблағ етишмаяпти. Лекин ана шу орзу-умидларнинг амалга ошишига ишонамиз. Чунки биз энди халқ ҳақида чуқур ўйлайдиган, пулни тежаб-тергаб сарфлайдиган ва иқтисодни сарҳисоб қиладиган бўлиб қолдик...

Р. ЖАББОРОВ.

СУРАТЛАРДА: Реанимация бўлимида энг малакали шифокорлар хизмат қилади. Улар беморнинг тез соғайиб кетиши учун ўзларининг барча маҳоратларини, билим ва тажрибаларини ишга солишади. Касалларни кучли босим орқали кислород билан даволаш ҳам яхши самара беради. Касалликни тез ва ўз вақтида аниқлаш — уни даволашни енгиллаштиради. Бунда электрокардиограмма, электроэнцефалография, реография, фонокардиография, эхокардиография сингари усуллар алоҳида ўрин тутади. Сиз ўнгдаги суратда бўлим мудири олий даражали врач Эътибор опа Ҳайдарованинг ёш бемор Шерзод Музаффаровни текшираётган пайтини кўриб турибсиз.

Суратлар муаллифи С. ВЕЛИЧКИН.

Она тилимиз — бебаҳо мулкимиз

ИЗЛАНИШ ДАВОМ ЭТАДИ

Она тилимизга давлат тили мақомининг берилиши ҳаммамизни чексиз қувонтирди. Аммо бу унинг ҳаётга тўла тадбиқ этилишига кафолат бера олмади. Мақом ҳозирча қоғозда, уни амалга оширишимиз учун эса астойдил жон куйдиришимиз зарур.

Пойтахтнинг Киров ноҳиясидаги 97-мактабда ҳам бу борада анчагина ишлар амалга ошириляпти. Зиёгоҳимизда ўзбек ҳамда рус тилларида сўзлашувчилар таълим олади. Биринчи синфдан бошлабоқ ўзбек тили фани дарс жадвалидан ўрин олган. Сабоқлар икки гуруҳда ўтилади. Бу муаллимнинг ҳар бир ўқувчи билан алоҳида шуғулланишига имкон яратади. Иккинчи синфларга муаллима Нина Хаимова ўзи тузган дарслик асосида тажриба дарсларини ўтмоқда.

Мактабимизда муаллимлар учун тил ўрганиш махсус курслари мавжуд. Ўқувчи болалар учун эса «Ўзбек тилини ўрганамиз», «Ислом динининг келиб чиқиши» каби тўгараклар мунтазам ишлаб турибди. Бу тўгараклар 1-синфдан то 11-синфгача бўлган рус гуруҳи ўқувчиларининг ўзбек миллий урф-одатларини ўрганишларига катта ёрдам беради.

Биз миллий мактабларда рус тили сабоқлари доирасида кўп ишларни амалга оширяпмиз. Рус тилида ашула ва мушоира кечалари ўтказилади. Ҳафтада бир кун мактабимизда рус тили куни бўлади. Миннат қилмаяпмизу, лекин ана шу тадбирларни давлат тили — ўзбек тилига ҳам жорий этиш даркор.

Бола тарбияси оиладан, қолаверса мактаб партасидан шаклланади. Шундай экан, ҳар томонлама етук ва баркамол инсонни тарбиялаш сиз ва бизнинг ҳаракатимизга боғлиқ. Ўзбек тилини ўқитиш, ўргатиш нафақат ўзга миллат вакиллари учун, балки ўз фарзандларимиз учун ҳам зарур бўлиб қолган.

Ҳ. МУРОТХОНОВА,
И. МАХРУМБОЕВА,
Тошкентдаги 97-мактабнинг она тили ва адабиёти муаллимлари.

«БИЗНИ КАПИТАЛИЗМДАН САКРАБ ЎТИШГА ЎРГАТИШГАН»

(Боши 1-бетда).

беҳисоб ресурслар, яъни Менделеев жадвалидаги жамики унсурлар, иккинчи томондан эса ортиқча меҳнат ресурслари мавжуд, 600 мингга яқин киши доимий ишга эга эмас.

Буни ким тузатади? Биз велосипед ихтиро қилмаслигимиз, балки Шарқий Осиё мамлакатлари тажрибасидан фойдаланишимиз лозим. Биз яна беш йил чидаб туришга розимиз, аммо чет эл технологияси, техникаси, одамлар яшайдиган жойларга яқин гавжум корхоналарга эга бўлишимиз зарур. Биз иложи борича кўпроқ йигит ва қизларимизни илғор мамлакатларга юборишимиз керак, улар дунёни ўз кўзлари билан кўрсинлар, ўша технологияни ўзлаштириб олсинлар. Бироз чидашсин, ўша ерда ишлаб кўришсин, ҳар қалай бутунлай бошқа одамлар бўлиб қайтиб келишади...

— Демак, ишчи кучи экспорт қилинар экан-да!

— Ҳа, шундай. Бу масалада ҳеч қандай чеклашлар бўлмаслиги керак. Ҳар қанақа мафкурани, ҳар турли техника ва технологияни ўрганиш учун бораверишсин. Бизга агар пахта, хом ашё сотсак беш йил шипга қараб ётишимиз мумкинлигини айтишаяпти. Мен бундай фикрга мутлақо қўшилмайман, чунки ўз авлодлари тақдири ҳақида қайғурадиган бирорта мамлакат хом ашё ресурсларини сотиш ҳисобига кун кўрмаслиги керак. Хорижий мамлакатлар бизга ёрдамга келишга тайёр туришибди. Қарийб бир миллиард доллар ҳисобига етадиган таклифларимиз дастаси бор. Энг муҳими — қўшма корхоналар, келажакда бутунлай янги одамларни тарбиялайдиган заминни барпо этишимиз лозим. Ўшанда консерватизм, қолоқлик ҳақидаги ҳамма гап-сўзлар ўз-ўзидан барҳам топади.

— Шуниси ҳам борки, Шарқий Осиё мамлакатларида хом ашё ва меҳнат ресурсларидан ташқари иш энди бошланаётган пайтда бошқа бир жуда муҳим омил — биздагидан фарқ қиладиган ишлаб чиқариш муносабатлари ҳам бўлган-ку...

— Биз ўзимизнинг мулкчилик тўғрисидаги қонунимизда Ўзбекистонда мулкчиликнинг барча кўринишлари тенг ҳуқуқлидир, деб эълон қилдик. Ҳозирнинг ўзидаёқ янги тартиботларда фаолият юритаётган мустақил корхоналар бор. Вазирликларни концернларга айлантириш тадоригини кўраяпмиз. Мулкчиликнинг бошқа, яъни хусусий, акциянерлик шакллари ҳам мустасно этилмайди. Бироқ мен расмийлаштиришни босқичма-босқич ўтказиш тарафдориман. Аввал бир босқични ниҳоясига етказиб, унинг афзаллигини кўрсатайлик-да, кейин бошқасига ўтайлик.

— Истиқболлар жозибали, албатта. Сиз Президент бўлгандан буён қандай аниқ ишлар амалга оширилди!

— Мен биринчи маротаба юксак минбардан туриб Ўзбекистонда 9 миллиондан зиёд киши бечораҳол кун кўраётганини, аҳолининг 47 фоизга яқинини алоҳида шарт-шароитга муҳтож болалар ташкил этишини, бизда ўлим мамлакат бўйича жуда юқори даражада бўлиб қолаётганлигини айтганман. Биз ҳақиқатни гапирганимиздан кейин одамлар орқамиздан эргаша бошлашди.

Аммо сўз бошқаю иш бошқа. Ер ҳақидаги фармон жуда катта вазифани ҳал этиб берди. Мен узил-кесил қилиб: пахта етиштиришни 700 минг тонна қисқартирамиз, дедим. Бу 250—300 минг гектар ер, деган гап. Иттифоқ маҳкамаларида, Давлат план комитетида масалани сиз нимани истасангиз, ёзиб қўяверинг, мен барибир бажармайман, деган қабилда ўртага қўйдим. Биз сўнгги нуқтага ўтганлигимизни тушунишганидан кейин бу масалаларни ечишга ёрдам бера бошлашди. 165 минг гектар майдон одамларга бўлиб берилди, деҳқонларнинг томорқалари қарийб икки баравар кўпайди. Одамларда қизиқиш пайдо бўлди. Ўз вақтида деҳқонларни инқилобга қандай қилиб жалб этишган? «Ер — деҳқонларга!» шиори ўртага ташланган. Ҳозир биз ҳар бир хонадонда тирикчилик ўтиши учун барча шарт-шароитни яратиб беришга интилмоқдамиз. Шахсий ёрдамчи хўжаликлар эгалари, яъни бўлажак фермерларнинг иттифоқини туздик. Бизда озиқ-овқатнинг 40 фоизи шахсий секторда етиштирилаяпти, унинг ери эса умумий суғориладиган майдоннинг атиги 6 фоизини ташкил этади. Бу йил бозорларимизда ҳар ҳолда у-бу нарса бўлди. 165 минг гектар асқотди...

— Ислом Абдуғаниевич, ўз республикангизда миллатлараро муносабатлар ҳолатига қандай баҳо берасиз!

— Фарғона воқеалари, шунингдек кейинги пайтларда рўй берган бошқа тартибсизликлар — буларнинг барчаси турли миллат одамларида бир-бирларига ишончсизлик пайдо қилди. Шундай бўлишига ким сабабчи? Мен ҳозир аниқ-равшан қилиб айтаман: жамики номаъқулчиликлар маркази республикамиз чегарасидан ташқаридадир.

Бозор муносабатларига ўтиш даврида иттифоқчи республикалар қил устида туришлари кимгадир керак бўлиб қолганга ўхшайди... Ҳа, исталган пайтда аралашиш ва ўз билганларича ҳал этиш учун қулай вазият.

— Кейинги пайтларда Туркистон иттифоқи ҳақида кўп гапиришаяпти. Ўтган йил ёзида Олмаотада Туркистон республикалари раҳбарларининг учрашуви уюштирилганидан кейин бу ҳақдаги овозлар айниқса кучайди...

— Мен Олмаотадаги учрашувимиз мантиқий ва холисона бўлди, деб ҳисоблайман. Биз бир-биримиз билан иқтисодий жиҳатдан боғланмасдан туриб ёнма-ён яшай олмаймиз. Ҳозирги пайтда чап қўлимиз билан ўнг қулоғимизни қашиётганга ўхшаймиз. Бизнинг хом ашёларимиз эвазига Қозоғистондан олиб келиш мумкин бўлган ғалла беш нуқтадан ташилаяпти. Нима учун?

Нега деганда Давлат план комитетига керак бу. Маҳкамада ўтиришади-да, озгинасини Украинадан, бунчасини Олтойдан, мана бу қисмини Қозоғистондан оласан, дейишади... Агар ҳамма нарса табиий қонунлар асосида рўй бераверса, у ҳолда Давлат план комитетининг нима ҳожати бор? Маълум бўлишича, бошқа орқа томони мавжуд экан.

Улуғ Турон давлатини [...] этиш ғояларини илгари [...] ўтган одамлар топилиб қ[...] ди. Улар ўз навбатида би[...] учрашувимиздан ана ш[...] кайфиятни уйғотиш учун [...] даландилар. Тожиклар [...] ҳозирданоқ Ўзбекист[...] йирик республика ула[...] манфаатларини камситиб [...] йишидан хавотирланиш[...] Қирғизистонда бўлиб ўтга[...] жаро бирор нарсанинг а[...] сини англатмайдими? [...] ғилдираги орқага қайт[...] Биз Ўрта Осиё ва ҳамд[...] тўғрисида гапиришимиз [...] кин. Бу минтақада рес[...] калар ўртасидаги чегара[...] жуда қалтис масала. Бир[...] лар бундай чегара, ай[...] мумкинки, сунъий равиш[...] ўтказилган эди.

Мен Қозоғистон ҳози[...] пайтда ижобий, жипслаштир[...] чи ўрин тутаётгани ҳақида [...] пириб ўтишим лозим. Бун[...] ташаббус ҳар қандай қўл[...] қувватлашга ва эътирофга [...] йиқ.

— Республиканинг янги [...] ламентида оппозиция па[...] бўлди. Сиз уни ҳис этаяп[...] ми! Парламент ишига бу[...] ёрдами тегаяптими!

— Агар у ўз фикри, т[...] ниши, истиқболига эга со[...] оппозиция бўлганида, мен [...] риклаб, қўллаб-қувватлар[...] Бироқ ўзим тўқнаш ке[...] баҳслашган одамлар ҳа[...] гапирадиган бўлсак, узи[...] сил хулоса чиқариш му[...] Уларнинг аксарияти ҳокими[...] интилаяпти. Иссиқ жой [...] сангиз, тинчиб қолишади, [...] ғамини ҳам унутиб юбор[...] ди. Кейин ҳозиргидан ба[...] консерваторларга айланиш[...] Кўпроқ қитмирлик қилаё[...] лари бир пайтлар тузум т[...] нидан инкор этилганлар, [...] эндиликда «демократи[...] «фикрлар хилма-хиллиги» [...] ҳонасида яна бош кўтармо[...] лар. Бундай тоифадаги [...] мазкур тузум билан кура[...] эканлар, агар имкон бер[...] бажонидил яна ўшанга [...] тишга ва ҳаммасини ун[...] юборишга тайёр.

Бироқ, менинг назари[...] яна бошқа, оппозиция [...] балки тўда бор. Булар яш[...] ни, ишлашни, агар билса[...] ижод қилишни истаётган [...] лардир. Улар қалбакил[...] тоқат қилишолмайди, [...] депутатлар орасида икки [...] ротаба қамоқда ўтириб [...] қанларни, ҳалол яшамаё[...] ларни, тили бошқаю иши [...] қа кишиларни кўриб тури[...] ди. Шунақаларни ҳеч [...] қилишолмаяпти. Бундай ешларга қулай шарт-шароит яратиб берилса, улар жамиятимиздаги ҳал қилувчи ўринларни эгаллаб олган бўлардилар.

Жаҳондаги бирорта парламентда худди биздагидек бозор бўлмайди. Парламентдаги ўринлар учун партиялар кураш олиб борсалар, қандайдир тартиб кўзга ташланади. Бордию ҳар бир депутат уни, овозини ким сотиб олишини кутаётган бўлса, бу ниҳоятда даҳшатли. Ана шундай парламентнинг қўлидан ҳар нарса келиши мумкин. Шунинг учун ҳам мен жамики ғоялар, ижтимоий қатламлар ва манфаатлар мужассамланган парламент тарафдориман.

А. АЛИМОВ,
А. НУРСАЛИЕВ.

(«Комсомольская правда» рўзномасининг 1991 йил 7 март сонидан).

Ибратли тадбир

Наврўз фақат баҳор байрами, гуллар сайли эмас, балки кишиларнинг эзгу ниятларини бирлаштириш, меҳр-мурувват кўрсатиш, марҳумларни эслаш айёми ҳамдир.

Ўтган шанба куни жумҳуриятимиз пойтахтининг Й. Охунбобоев номидаги ёш томошабинлар театрига келган кишилар ана шу эзгулик йўлидаги янги анъананинг гувоҳи бўлишди. Томоша залига кираверишдаги фойеда столлар устига ёзилган оппоқ дастурхонларга турли ноз-неъматлар, иссиқ нонлар қўйилган эди. Ланг очилган театр эшигидан СССР халқ артистлари Наби Раҳимов, Сора Эшонтўраева ва бошқа санъат намояндалари кириб келишди.

Театр фойесида бу ерда узоқ йиллар ишлаб ҳаётдан кўз юмган санъаткорларнинг номлари зарҳал ҳарфлар билан битиб қўйилган. Сўзга чиққан кишилар бу театр усталарининг номларини ҳурмат билан тилга олиб, уларнинг маҳорати ёшлар учун ўрнак бўлиб қолишини таъкидлашди.

— Жамоамизда 130 нафар киши бор, — дейди жумҳуриятда хизмат кўрсатган артист, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофотининг совриндори Лутфулла Саъдуллаев. — Шундан 45 киши ижодий ходимлардир. Улар ўртасидаги ўзаро ҳамкорлик муваффақият келтирмоқда. Лекин тирикларнинг қадрига етиш учун уларнинг марҳум ҳамкасблари хотирасини эслаш айни савобли ишдир. Театр маъмурияти Наврўз байрами арафасида ўтказган бу тадбир ҳаммамизни қувонтирди.

Тирикларга меҳр-мурувват, уларнинг меҳнатини муносиб қадрлаш, марҳумлар хотирасини ёд айлаш Наврўзи оламга тайёргарлик ишларининг таркибий қисмидир.

ЯНГИЛАНГАН ОЙНОМА

Халқ маорифи эски қобиғидан ёриб чиқмоқда, ўқиш-ўқитишнинг янгича услублари яратилмоқда.

Айниқса ўзбек тилининг давлат муҳофазасига олиниши ўзига хос бурилиш ясади: халқ маорифида она тилига эътибор ошди; янгича усуллардаги дарсликлар яратишга рағбат кучайди.

Сир эмас, авваллари ўзбек мактабларида рус тили ва адабиёти она тили ва адабиётига нисбатан кенгроқ ҳамда тўлароқ ўрганилибгина қолмай, ҳатто «Русский язык и литература в узбекской школе» номи билан махсус ойнома чоп этилди. Лекин рус мактабларида ўзбек тили майиб фан сифатида тетапоя бўлиб юраверди. Бу ижтимоий адолатсизлик эди.

Мана ниҳоят, адолат тантанаси ўлароқ мазкур ойнома «Мактабда ўзбек, рус тиллари ва адабиёти» номи билан аталадиган бўлди ва икки тилда чоп этила бошлади.

Ойноманинг 1-сони нашрдан чиқди. Бу маориф соҳасида, айниқса, ўзбек, рус тиллари ва адабиётларини ўрганиш соҳасида муаллимларимиз ва илмий ходимларимизга илмий-методик манбалик вазифасини ўтайди. Ойноманинг мазмун ва мундарижаси ҳам ана шу мақсадга қурилган.

Ойномада она тили ва адабиётидан намунали дарслар жараёни, яратувчилик ташаббуслари соҳасида илмий ва методик мақолалар, ойномани замон талабига мос қилиш учун муаллим ва мутахассислар таклифлари, маслаҳатлари, кези келганда ўринли танбеҳлари, танқидлари, камчиликларни тўғрилаш усуллари ҳақидаги фикрлари баён этилган материаллар ҳам бериб борилиши режалаштирилган.

Шунингдек, 20- ва 30-йиллар сиймолари, маориф дарғалари, она тили қадриятлари, рус мактабларида ўзбек тили ўқитиш савиясини ва усулларига оид материаллар ҳам берилади.

Аммо ойноманинг беш сўз бирлигида, яъни «Мактабда ўзбек, рус тиллари ва адабиёти» сифатида аталиши муштарийлар ва таҳрир ҳайъатига ҳам унчалик ботмаяпти. Шу сабабли унинг номланишини таҳрир ҳайъати яқин сонлардан бирида «Тил ва адабиёт таълими»га айлантиришни лозим топди. Агар шу ном билан аталса, ойнома кейинчалик ўз мундарижасини кенгайтиришга — ҳатто чет тилларни ўқитиш методикасига доир материалларни ҳам бериб боришга имкон ҳозирлайди, албатта.

Ойноманинг бир сонининг баҳоси 80 тийин.

Ҳайдарали УЗОҚОВ,
филология фанлари номзоди.

«ЁШ ЛЕНИНЧИ» РЎЗНОМАСИ ТАҲРИРИЯТИДАН: Ойнома ном танлашда аниқ фикрга келмаганлигини эътиборда тутиб, биз ҳам ўз мулоҳазамизни баён этишга журъат этдик. Балки, ойномани «Тил ва тафаккур» деб аташ жоиздир. Шунда унинг қамрови янада сержабҳали бўлармиди!..

Иқтисод ва ҳаёт

Топармон товуқ

ЁКИ ТУРМУШИМИЗНИНГ АЧЧИҚ ҲАҚИҚАТИ

Ишонгим келмади. Қайта-қайта сўрадим.

— Зарил келибдими алдаб. Рост. Рўйхатни ўзим кўрдим.

Оғайним қатъий сўзларди. Ўйланиб қолдим. 50-100 сўмликларни алмаштириш хўжалик аъзолари ҳар бири ойлик даромадининг 23 сўмига тўғри келса, бошинг қотаркан. Ёш-яланг, қари-қартанг бундан мустасноми, йўқми билолмадим. Жўрам ҳам индамади. Лекин пуллар мутлоқ алмаштирилганида ҳам бу миқдор киши бошига 30 сўмдан ошмаслигига бора-бора ишонч ҳосил қилдим. Хўжалигимиздагиларнинг туриш-турмуши ташқи томонидан қандоқ бўлса, сандиғи ҳам ўшандай бўш экан. Эсиз.

Бечоралар пулни қаердан олишсин. На иш жойи, на даромад манбалари бор. Аммо бунга хўжалик етакчисини айблолмайман. Унинг ҳам бир ўзи. Қолаверса, янги. Нима қилсин? Жавоб қилолмаса. Эркин қадамнинг изи — тайиқ. Шу сабаб халқ тангани тангага уриштириб, кун кўради. Йил ўн икки ой дўкондан мол-матоҳ харид қилишга қурби етмаганлар нечта. Печеньега тўймаган гўдаклар, гўшт кўрмас қозон, айрон пишмаган кувалар... Қайси бир дардини айтай.

Гузаримизда подани навбати билан боқишади. Бугун бир оила аъзоси, кейин униси. Ўтган йилги гап бу. Меҳнат таътилига борувдим. Бизнинг гал келувкан. Жиянларим сигирларни ҳайдаб кетишди. Қуёш уфққа энкайган маҳал. Гузардошларим ари-дек ғувиллаб қолишса бўладими. Ҳаммаси адирга ошиқади. Кимдир этиги қўнжига пичоқ суқиб олган, бошқасида улов. Қулоғимга шовур урилди.

— Подага қирон келибди!

Жиянларимга биров дўқ уриб, қўрқитмасин, мададкор бўлай, деган ниятда элга эргашдим. Хотин-халаж ўраб олган дўнгликка борсам бир сигир ўлиб ётибди. Боши кесилган. Ҳалол. Йўнғичга еб ёрилибди жонивор. Ҳай-ҳайлашиб машинага ортдилар. Сўраб-суриштирсак жияним воқеани мол эгасига етказган. Эшитганлар эса чўпон адашгандир, деган хавотирда югураверибди. Меники бўлса-я, деб.

Нега айтаяпман буни? Биз ростдан камбағалмиз, деган фикрда. У вақтда сигир ҳозиргидек бир-икки минг эмас, 400-500 сўм турарди. Агар бой бўлганимизда бир молнинг ўлими бутун гузар аҳлини оёққа турғазармиди?! Қолаверса, йўқчилик қишлоқ аҳлининг феълини тор қилиб қўйди. Буйдан олти-етти йил бурун бировнинг ўн моли ўлса ҳам парво қилмасдилар. Қўй-эчки меҳмон шарафига товуқ каби сўйиларди. Камбағалнинг юраги кенг экан ўша маҳаллар. Ҳозир мол одамдан азиз. Аслида жонивор келтирадиган даромад инсонникидан кўп-да. Ишонмасангиз исботлаб бераман.

Ҳамюртларимдан бирини учратиб қолдим. Оғайниларимдан уяламан, девди. Номини айтмай қўяқолай. Гапдан-гап чиқиб, маошга тўхталдик. Ҳозирги гурунгларнинг бош мавзуси-ку бу. Мен айтдим.

— 300 сўм оламан. Сиз-чи? Жавоб йўқ. У ёққа ўтади талмовсирайди. Мавзуни чалғитиб гарангсирайдими-ей. Ўзи давлат хўжалигида ишлайди. Далачи. Ахир айтди. Секингина. Лекин у қулоқларим пардасини ёргудек гумбурлади.

— Биласан, Бизда ойлик маош бўлмайди. Йил якунида кассага борувдим. 17 сўм 89 тийин чиқибди!

Калимага келган биринчи сўз шу бўлди.

— Адашмай, аниқ ҳисоблаган ҳисобчининг отасига раҳмат-ей. Унча-мунча киши эплолмайди буни.

Бошқа нима дей. Хайрлашиб Олой бозорига кетдим. Кампирлар тухум сотишаётган экан. Қатор бўлиб. Донаси 40 тийин! Эсимга оғайним тушди. Таққослай кетдим. Бир товуқ бир ойда 30 та тухум қўйди дейлик. Пулга чақилса, 12 сўм бўлади. Давлатнинг илгари болаларга берадиган нафақасига тенг бу. Йилда беш кун парранда касалланди, тухум қўймади. Важи бор. Қолган 360 кунлиги 144 сўм! Хўш, ким кўп ҳақ оляпти? Ҳалиги деҳқонми ёки товуқ?

Кунлик даромадда ҳам товуқники зиёд. У бир дона тухумига 40 тийин олади. Нақд. Даромад-паромад солиғи йўқ. Бизнинг ошна эса 4 тийиндан сал ортиқ. Фақат йилнинг охирида ҳамёнига тушади. Сўзсиз унинг 2 тийини турли харжларга ушлаб қолинади. Ёмонмас-а. Шукр қилсин. Ярмини оляпти-ку. Қолаверса, товуқ инсондан кўп пул топишини тарғиб этиш керак, чоғи.

Яна хомчўт қила кетдим. Бир хўжаликда нечта товуқ «ишласа» даромад кўпайишини.

Ҳа, сувратми унинг муаллифи Шербек ИБРОҲИМОВ. Фақат тушунмаяпман. Унга термулиб. Инсон товуқни боқаяптими ёки товуқ инсонни?..

Қурбон АЛИ.

ТАҲРИРИЯТДАН: ушбу мақоланинг муаллифига 30 сўм қалам ҳақи бериладиган бўлди. У бу пулга товуқ сотиб олмоқчи...